

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (trzecia izba)

z dnia 16 lutego 2023 r.*

Odesłanie prejudycjalne – Pilny tryb prejudycjalny – Przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości – Współpraca sądowa w sprawach cywilnych – Jurysdykcja oraz uznawanie i wykonywanie orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej – Urowadzenie dziecka za granicę – Konwencja haska z 1980 r. – Rozporządzenie (WE) nr 2201/2003 – Artykuł 11 – Wniosek lub pozew o powrót dziecka – Prawomocne orzeczenie zarządzające powrót dziecka – Przepisy państwa członkowskiego przewidujące wstrzymanie z mocy prawa wykonania tego orzeczenia w wypadku zgłoszenia żądania przez określone organy krajowe

W sprawie C-638/22 PPU

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Sąd Apelacyjny w Warszawie (Polska) postanowieniem z dnia 12 października 2022 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 13 października 2022 r., w postępowaniu:

T.C.,

Rzecznik Praw Dziecka,

Prokurator Generalny,

przy udziale:

M.C.

Prokuratora Prokuratury Okręgowej we Wrocławiu,

TRYBUNAŁ (trzecia izba),

w składzie: K. Jürimäe (sprawozdawczyni), prezes izby, M. Safjan, N. Piçarra, N. Jääskinen i M. Gavalec, sędziowie,

rzecznik generalny: N. Emiliou,

sekretarz: M. Siekierzyńska, administratorka,

* Język postępowania: polski.

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 8 grudnia 2022 r.,

rozważywszy uwagi, które przedstawili:

- w imieniu T.C. – I. Antkowiak, adwokat, M. Bieszczad, radca prawny, i D. Kosobucki, adwokat,
- w imieniu M.C. – A. Śliwicka, adwokat,
- w imieniu Prokuratora Generalnego – S. Bańko, R. Hernand i E. Tkacz,
- w imieniu rządu polskiego – B. Majczyna i S. Żyrek, w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu belgijskiego – M. Jacobs, C. Pochet i M. Van Regemorter, w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu francuskiego – A. Daniel i E. Timmermans, w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu niderlandzkiego – C.S. Schillemans, w charakterze pełnomocnika,
- w imieniu Komisji Europejskiej – J. Hottiaux i S. Noë, w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 12 stycznia 2023 r.,

wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 11 ust. 3 rozporządzenia Rady (WE) 20201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. dotyczącego jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1347/2000 (Dz.U. 2003, L 338, s. 1 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 19, t. 6, s. 243; sprostowania: Dz.U. 2007, L 179, s. 56; Dz.U. 2009, L 70, s. 19; Dz.U. 2009, L 347, s. 32; Dz.U. 2016, L 99, s. 34), a także art. 22 i 24, art. 27 ust. 6 i art. 28 ust. 1 i 2 rozporządzenia Rady (UE) 2019/1111 z dnia 25 czerwca 2019 r. w sprawie jurysdykcji, uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich i w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej oraz w sprawie uprowadzenia dziecka za granicę (Dz.U. 2019, L 178, s. 1) w świetle art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej „kartą praw podstawowych”).
- 2 Wniosek ten został złożony w ramach postępowania zainicjowanego przez T.C., ojca dwojga małoletnich dzieci, a dotyczącego wykonania postanowienia nakazującego powrót do Irlandii tych dzieci, przemieszczonych przez ich matkę, M.C., do Polski.

Ramy prawne

Prawo międzynarodowe

- 3 Konwencja dotycząca cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę, sporządzona w Hadze dnia 25 października 1980 r. (zwana dalej „konwencją haską z 1980 r.”) ma na celu, jak wynika z jej preambuły, między innymi ochronę dziecka na płaszczyźnie międzynarodowej przed szkodliwymi skutkami wynikającymi z bezprawnego uprowadzenia go lub zatrzymania i ustalenie zasad postępowania w celu zagwarantowania niezwłocznego powrotu dziecka do państwa jego stałego pobytu. Konwencja ta, która weszła w życie w dniu 1 grudnia 1983 r., została ratyfikowana przez wszystkie państwa członkowskie Unii Europejskiej.
- 4 Zgodnie z art. 1 lit. a) tej konwencji ma ona w szczególności na celu „zapewnienie niezwłocznego powrotu dzieci bezprawnie uprowadzonych lub zatrzymanych w jednym z Umawiających się Państw”.
- 5 Artykuł 2 wspomnianej konwencji stanowi:
„Umawiające się Państwa podejmą wszelkie stosowne środki dla zapewnienia w granicach ich terytoriów realizacji celów [tej] konwencji. Dla osiągnięcia tego wykorzystują one dostępne sposoby postępowania w nagłych wypadkach”.
- 6 Artykuł 3 tej konwencji stanowi:
„Uprowadzenie lub zatrzymanie dziecka będzie uznane za bezprawne, jeżeli:
a) nastąpiło naruszenie prawa do opieki przyznanego określonej osobie, instytucji lub innej organizacji, wykonywanego wspólnie lub indywidualnie, na mocy ustawodawstwa państwa, w którym dziecko miało miejsce stałego pobytu bezpośrednio przed uprowadzeniem lub zatrzymaniem, oraz
b) w chwili uprowadzenia lub zatrzymania prawa te były skutecznie wykonywane wspólnie lub indywidualnie albo byłyby tak wykonywane, gdyby nie nastąpiło uprowadzenie lub zatrzymanie.
[...]
- 7 Artykuł 11 akapit pierwszy konwencji haskiej z 1980 r. przewiduje:
„Władze sądowe lub administracyjne każdego Umawiającego się Państwa powinny podejmować niezwłoczne działania w celu powrotu dziecka”.
- 8 Artykuł 12 akapity pierwszy i drugi wspomnianej konwencji jest zredagowany następująco:
„Jeżeli dziecko zostało bezprawnie uprowadzone lub zatrzymane w rozumieniu artykułu 3, a w chwili wpłynięcia wniosku do władzy sądowej lub administracyjnej Umawiającego się Państwa, w którym znajduje się dziecko, upłynął okres krótszy niż jeden rok od dnia uprowadzenia lub zatrzymania, zainteresowana władza zarządza niezwłoczne wydanie dziecka.

Władza sądowa lub administracyjna powinna również zarządzić wydanie dziecka, nawet po upływie jednego roku, o którym mowa w ustępie poprzedzającym, chyba że zostało ustalone, że dziecko przystosowało się już do swego nowego środowiska”.

- 9 Zgodnie z art. 13 akapit pierwszy zdanie wprowadzające i lit. b) rzeczowej konwencji:

„Bez względu na postanowienia artykułu poprzedzającego władza sądowa lub administracyjna państwa wezwanego nie jest obowiązana zarządzić wydanie dziecka, jeżeli osoba, instytucja lub organizacja sprzeciwiająca się wydaniu dziecka wykaże, że:

[...]

- b) istnieje poważne ryzyko, że powrót dziecka naraziłby je na szkodę fizyczną lub psychiczną albo w jakikolwiek inny sposób postawiłby je w sytuacji nie do zniesienia”.

Prawo Unii

Rozporządzenie nr 2201/2003

- 10 Motywy 17 i 33 rozporządzenia nr 2201/2003 przewidywały:

„(17) W przypadku bezprawnego uprowadzenia lub zatrzymania dziecka powinno się niezwłocznie zarządzić jego powrót; w tym celu nadal powinna mieć zastosowanie konwencja haska [z 1980 r.], którą uzupełniają przepisy niniejszego rozporządzenia, w szczególności jej art. 11. Sądy państwa członkowskiego, do którego dziecko zostało bezprawnie uprowadzone lub w którym zostało bezprawnie zatrzymane, powinny mieć w szczególnych, należycie uzasadnionych przypadkach możliwość sprzeciwienia się jego powrotowi. Powinno być jednak możliwe zastąpienie takiego orzeczenia przez późniejsze orzeczenie sądu państwa członkowskiego, w którym dziecko miało zwykły pobyt przed bezprawnym uprowadzeniem lub zatrzymaniem. Jeżeli takie orzeczenie wymaga powrotu dziecka, powrót powinien nastąpić bez potrzeby przeprowadzenia szczególnego postępowania w sprawie uznania i wykonania tego orzeczenia w państwie członkowskim, do którego dziecko zostało bezprawnie uprowadzone.

[...]

- (33) Niniejsze rozporządzenie uznaje prawa podstawowe i jest zgodne z zasadami przyjętymi w [karcie praw podstawowych]. W szczególności zmierza do zapewnienia przestrzegania podstawowych praw dziecka określonych w art. 24 [karty praw podstawowych],

- 11 Artykuł 11 ust. 1 i 3 tego rozporządzenia przewidywał:

„1. Jeżeli osoba, instytucja lub inna jednostka sprawująca pieczę nad dzieckiem wnosi pozew lub wniosek do właściwych organów państwa członkowskiego o wydanie orzeczenia na podstawie [konwencji haskiej z 1980 r.] w celu doprowadzenia do powrotu dziecka bezprawnie uprowadzonego lub zatrzymywanego w państwie członkowskim innym niż państwo, w którym dziecko bezpośrednio przed bezprawnym uprowadzeniem lub zatrzymaniem miało zwykły pobyt, stosuje się ust. 2–8.

[...]

3. Sąd, do którego wniesiono pozew lub wniosek o powrót dziecka zgodnie z ust. 1, w ramach postępowania dotyczącego takiego pozwu lub wniosku działa szybko, stosując najszybsze procedury przewidziane w prawie krajowym.

Bez uszczerbku dla akapitu pierwszego sąd wydaje swoje orzeczenie nie później niż sześć tygodni od wniesienia pozwu lub wniosku, chyba że na skutek nadzwyczajnych okoliczności nie jest to możliwe”.

Rozporządzenie 2019/1111

12 Artykuł 22 rozporządzenia 2019/1111 stanowi:

„Jeżeli osoba, instytucja lub inna jednostka, która podnosi zarzut naruszenia pieczy nad dzieckiem, wnosi – bezpośrednio albo przy pomocy organu centralnego – pozew lub wniosek do sądu państwa członkowskiego o wydanie na podstawie konwencji haskiej z 1980 r. orzeczenia zarządzającego powrót dziecka w wieku poniżej 16 lat bezprawnie uprowadzonego lub zatrzymanego w państwie członkowskim innym niż państwo członkowskie, w którym dziecko bezpośrednio przed bezprawnym uprowadzeniem lub zatrzymaniem miało zwykły pobyt, stosuje się art. 23–29 i rozdział VI niniejszego rozporządzenia, które uzupełniają konwencję haską z 1980 r.”.

13 Artykuł 24 tego rozporządzenia przewiduje:

„1. Sąd, do którego wniesiono pozew lub wniosek o powrót dziecka, o którym mowa w art. 22, w ramach postępowania dotyczącego takiego pozwu lub wniosku działa szybko, stosując najszybsze procedury przewidziane w prawie krajowym.

2. Bez uszczerbku dla ust. 1 sąd pierwszej instancji wydaje orzeczenie nie później niż w terminie sześciu tygodni od wszczęcia przed nim postępowania, chyba że nie jest to możliwe na skutek wyjątkowych okoliczności.

3. Z wyjątkiem sytuacji, kiedy nie jest to możliwe na skutek wyjątkowych okoliczności, sąd wyższej instancji wydaje orzeczenie nie później niż w terminie sześciu tygodni od momentu, w którym podjęto wszystkie wymagane czynności proceduralne i sąd jest w stanie rozpatrzyć środki zaskarżenia, podczas rozprawy lub w inny sposób”.

14 Artykuł 27 ust. 6 wspomnianego rozporządzenia stanowi:

„Orzeczenie zarządzające powrót dziecka może zostać uznane za tymczasowo wykonalne, niezależnie od wniesionych środków zaskarżenia, jeżeli ze względu na dobro dziecka wymagany jest jego powrót przed wydaniem orzeczenia w sprawie środków zaskarżenia”.

15 Artykuł 28 tego rozporządzenia ma następujące brzmienie:

„1. Organ właściwy do wykonywania, do którego skierowano wniosek o wykonanie orzeczenia zarządzającego powrót dziecka do innego państwa członkowskiego, przy rozpatrywaniu wniosku działa szybko.

2. Jeżeli orzeczenie, o którym mowa w ust. 1, nie zostało wykonane w terminie sześciu tygodni od daty wszczęcia postępowania w sprawie wykonania orzeczenia, strona występująca o wykonanie lub organ centralny państwa członkowskiego wykonania mają prawo wystąpić z wnioskiem o to, by organ właściwy w zakresie wykonania przedstawił uzasadnienie opóźnienia”.

16 Zgodnie z art. 100 rozporządzenia 2019/1111:

„1. Niniejsze rozporządzenie ma zastosowanie wyłącznie do postępowań wszczętych, dokumentów urzędowych formalnie sporządzonych lub zarejestrowanych i porozumień zarejestrowanych nie wcześniej niż dnia 1 sierpnia 2022 r.

2. [Rozporządzenie nr 2201/2003] stosuje się nadal do orzeczeń wydanych w postępowaniach wszczętych, dokumentów urzędowych formalnie sporządzonych lub zarejestrowanych oraz porozumień, które stały się wykonalne w państwie członkowskim, w którym zostały one zawarte przed dniem 1 sierpnia 2022 r., i które wchodzą w zakres stosowania tego rozporządzenia”.

Prawo polskie

17 Artykuł 388 § 1 kodeksu postępowania cywilnego przewiduje.

„Jeżeli na skutek wykonania orzeczenia stronie może być wyrządzona niepowetowana szkoda, sąd drugiej instancji na wniosek strony może wstrzymać wykonanie swego orzeczenia do czasu ukończenia postępowania kasacyjnego. Jeżeli apelację oddalono, sąd drugiej instancji może wstrzymać wykonanie także orzeczenia sądu pierwszej instancji”.

18 Artykuł 518² § 1 tego kodeksu stanowi:

Sądem drugiej instancji w sprawach o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką prowadzonych na podstawie konwencji haskiej z 1980 r. jest Sąd Apelacyjny w Warszawie”.

19 Zgodnie z art. 519¹ §§ 2¹ i 2² wspomnianego kodeksu:

„§ 2¹. Skarga kasacyjna przysługuje także w sprawach o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką prowadzonych na podstawie konwencji haskiej z 1980 r.

§ 2². Skargę kasacyjną w sprawach, o których mowa w § 21, mogą wnieść Prokurator Generalny, Rzecznik Praw Dziecka lub Rzecznik Praw Obywatelskich, w terminie czterech miesięcy od dnia uprawomocnienia się postanowienia”.

20 Ustawą z dnia 7 kwietnia 2022 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2022 r., poz. 1098), która weszła w życie w dniu 24 czerwca 2022 r. (zwaną dalej „ustawą z 2022 r.”) wprowadzono zmiany do kodeksu postępowania cywilnego, dodając kilka przepisów dotyczących wstrzymania wykonania orzeczeń wydanych na podstawie konwencji haskiej z 1980 r.

21 I tak art. 388¹ tego kodeksu, wprowadzony do niego ustawą z 2022 r., ma następujące brzmienie:

„§ 1. W sprawach o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką prowadzonych na podstawie [konwencji haskiej z 1980 r.] na żądanie podmiotu

wymienionego w art. 519¹ § 2² zgłoszone sądowi, o którym mowa w art. 518² § 1, w terminie nieprzekraczającym dwóch tygodni od dnia uprawomocnienia się postanowienia w przedmiocie odebrania osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką, wstrzymuje się z mocy prawa wykonanie tego postanowienia.

§ 2. Wstrzymanie wykonania postanowienia, o którym mowa w § 1, ustaje, jeżeli podmiot wymieniony w art. 519¹ § 2² nie wniesie skargi kasacyjnej w terminie dwóch miesięcy od dnia uprawomocnienia się tego postanowienia.

§ 3. W przypadku wniesienia przez podmiot wymieniony w art. 519¹ § 2² skargi kasacyjnej w terminie dwóch miesięcy od dnia uprawomocnienia się postanowienia, o którym mowa w § 1, wstrzymanie wykonania tego postanowienia przedłuża się z mocy prawa do czasu ukończenia postępowania kasacyjnego.

§ 4. Podmiot, który zgłosił żądanie wstrzymania wykonania postanowienia, o którym mowa w § 1, może je cofnąć w terminie dwóch miesięcy od dnia uprawomocnienia się postanowienia, chyba że podmiot wymieniony w art. 519¹ § 2² wniósł skargę kasacyjną.

§ 5. Wskutek cofnięcia żądania wstrzymania wykonania postanowienia, o którym mowa w § 1, postanowienie to staje się wykonalne”.

22 Artykuł 388³ tego kodeksu, wprowadzony do niego ustawą z 2022 r., stanowi:

„Wniesienie skargi nadzwyczajnej, o której mowa w art. 89 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. z 2021 r., poz. 1904, oraz z 2022 r., poz. 480), w sprawie o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką prowadzonej na podstawie konwencji haskiej z 1980 r. wstrzymuje z mocy prawa wykonanie postanowienia w przedmiocie odebrania osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką do czasu zakończenia postępowania z tej skargi”.

Spór w postępowaniu głównym i pytanie prejudycjalne

- 23 T.C. i M.C., oboje posiadający obywatelstwo polskie, są rodzicami małoletnich dzieci N.C. i M.C.(1) (zwanych dalej „małoletnimi dziećmi”), urodzonych w Irlandii, odpowiednio, w 2011 r. i w 2017 r. Rodzina od wielu lat zamieszkuje w tym państwie członkowskim, gdzie T.C. i M.C. mają stałe zatrudnienie. M.C. przebywa obecnie na długotrwałym zwolnieniu chorobowym.
- 24 Latem 2021 r. matka wyjechała z małoletnimi dziećmi, za zgodą T.C., na wakacje do Polski. We wrześniu 2021 r. M.C. poinformowała T.C. o tym, że pozostanie wraz z dziećmi na stałe w tym państwie członkowskim. T.C. nigdy nie wyraził zgody na takie stałe przemieszczenie dzieci.
- 25 W dniu 18 listopada 2021 r. T.C. złożył w Sądzie Okręgowym we Wrocławiu (Polska) wniosek o nakazanie M.C. zapewnienia powrotu małoletnich dzieci do Irlandii na podstawie konwencji haskiej z 1980 r. Postanowieniem z dnia 15 czerwca 2022 r. sąd ten nakazał M.C. zapewnienie tego powrotu w terminie siedmiu dni od dnia uprawomocnienia się postanowienia.

- 26 M.C. wniosła apelację od powyższego postanowienia do Sądu Apelacyjnego w Warszawie – sądu odsyłającego, który postanowieniem z dnia 21 września 2022 r. oddalił tę apelację jako bezzasadną, uznawszy, że M.C. nie była w stanie powołać się na żadną przesłankę odmowy powrotu małoletnich dzieci do Irlandii. To ostatnie postanowienie stało się wykonalne w dniu 28 września 2022 r., lecz M.C. nie wykonała nakazu zapewnienia powrotu dzieci do Irlandii.
- 27 W dniu 29 września 2022 r. T.C. złożył w sądzie odsyłającym wniosek o doręczenie odpisu postanowienia z dnia 21 września 2022 r. ze wzmianką o wykonalności.
- 28 Odpowiednio w dniach 30 września 2022 r. i 5 października 2022 r. Rzecznik Praw Dziecka i Prokurator Generalny zgłosili na podstawie art. 388¹ § 1 kodeksu postępowania cywilnego, w brzmieniu nadanym temu kodeksowi ustawą z 2022 r., żądania wstrzymania wykonania prawomocnych postanowień z dnia 15 czerwca i z dnia 21 września 2022 r.
- 29 W dniu 21 listopada 2022 r. Rzecznik Praw Dziecka i Prokurator Generalny wniesli do Sądu Najwyższego (Polska) skargi kasacyjne od postanowienia z dnia 21 września 2022 r.
- 30 Sąd odsyłający wskazuje, że co do zasady merytoryczne orzeczenia wydane przez sąd drugiej instancji są prawomocne i wykonalne, również jeżeli przysługuje od nich skarga kasacyjna do Sądu Najwyższego. Przed wejściem w życie ustawy z 2022 r. jedynym odstępstwem od tej zasady było to przewidziane w art. 388 kodeksu postępowania cywilnego. Przepis ten pozwala sądowi drugiej instancji wstrzymać wykonanie prawomocnego orzeczenia do czasu ukończenia postępowania przed Sądem Najwyższym, jeżeli na skutek wykonania orzeczenia jednej ze stron może być wyrządzona niepowetowana szkoda.
- 31 Tymczasem na podstawie art. 388¹ kodeksu postępowania cywilnego, wprowadzonego do tego kodeksu ustawą z 2022 r., Prokurator Generalny, Rzecznik Praw Dziecka i Rzecznik Praw Obywatelskich (zwani dalej „uprawnionymi organami”) dysponują odtąd uprawnieniem do uzyskania wstrzymania wykonania postanowienia zarządzającego powrót dzieci na podstawie konwencji haskiej z 1980 r., jeżeli zgłoszą Sądowi Apelacyjnemu w Warszawie odpowiednie żądanie w terminie nieprzekraczającym dwóch tygodni od dnia uprawomocnienia się takiego postanowienia. Z informacji przedstawionych przez sąd odsyłający wynika, że uprawnione organy nie mają obowiązku uzasadnienia swego żądania. Żądanie takie powoduje wstrzymanie z mocy prawa na okres przynajmniej dwóch miesięcy.
- 32 Jeżeli bowiem w tym terminie organy te nie wniosą od postanowienia zarządzającego powrót dziecka skargi kasacyjnej do Sądu Najwyższego, wstrzymanie jego wykonania ustaje. Jeżeli natomiast taka skarga zostanie w tym terminie wniesiona, to na podstawie art. 388¹ § 3 kodeksu postępowania cywilnego, w brzmieniu nadanym temu kodeksowi ustawą z 2022 r., wstrzymanie to przedłuża się z mocy prawa do czasu ukończenia postępowania przed Sądem Najwyższym.
- 33 Ponadto, jak wskazuje sąd odsyłający, nawet w razie niepowodzenia postępowania kasacyjnego przed Sądem Najwyższym wspomniane organy mogą ponownie uzyskać przedmiotowe wstrzymanie na podstawie 388³ kodeksu postępowania cywilnego, w brzmieniu nadanym temu kodeksowi ustawą z 2022 r., poprzez wniesienie skargi nadzwyczajnej, w kontekście tego przepisu.
- 34 Z tych względów sąd odsyłający zastanawia się nad zgodnością art. 388¹ kodeksu postępowania cywilnego, w brzmieniu nadanym temu kodeksowi ustawą z 2022 r., z wymogiem szybkości leżącym u podstaw rozporządzenia nr 2201/2003, a w szczególności z art. 11 ust. 3 tego rozporządzenia.

- 35 Ponadto sąd ten zauważa, że obowiązujące polskie przepisy przewidują zasadniczo, że podmioty, których nie można zakwalifikować jako sądów, dysponują uprawnieniem do spowodowania wstrzymania wykonania prawomocnego orzeczenia sądowego, a wykonywanie tego uprawnienia nie podlega jakiegokolwiek kontroli sądowej. Taka okoliczność rodzi zdaniem tego sądu pytania o zgodność tych przepisów z art. 47 karty praw podstawowych, ponieważ uprawnienie to pozbawia strony postępowania w sprawie powrotu skutecznej ochrony sądowej.
- 36 Ponadto z uwagi na fakt, że data wejścia w życie ustawy z 2022 r. zaledwie o kilka dni poprzedza datę rozpoczęcia stosowania rozporządzenia 2019/1111, które wzmacnia obowiązek szybkości leżący u podstaw rozporządzenia nr 2201/2003, sąd odsyłający zastanawia się nad zgodnością przepisów wprowadzonych do kodeksu postępowania cywilnego z zasadą lojalnej współpracy.
- 37 Wreszcie sąd odsyłający zastanawia się, czy w wypadku potwierdzenia przez Trybunał, że rozporządzenie nr 2201/2003 stoi na przeszkodzie wspomnianej ustawie, byłby on zobowiązany do odstąpienia od stosowania tej ustawy, zgodnie z zasadą pierwszeństwa prawa Unii.
- 38 W tych okolicznościach Sąd Apelacyjny w Warszawie postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:

„Czy art. 11 ust. 3 [rozporządzenia nr 2201/2003] oraz art. 22, art. 24, art. 27 ust. 6 i art. 28 ust. 1 i 2 [rozporządzenia 2019/111] w związku z art. 47 [karty praw podstawowych] sprzeciwiają się stosowaniu przepisu prawa krajowego, zgodnie z którym w sprawach o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką, prowadzonych na podstawie konwencji haskiej z 1980 r., na żądanie [uprawnionych organów] zgłoszone Sądowi Apelacyjnemu w Warszawie w terminie nieprzekraczającym dwóch tygodni od dnia uprawomocnienia się postanowienia w przedmiocie odebrania osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką, wstrzymuje się z mocy prawa wykonanie tego postanowienia?”.

W przedmiocie wniosku o zastosowanie pilnego trybu prejudycjalnego

- 39 Sąd odsyłający wniósł o rozpoznanie niniejszego odesłania prejudycjalnego w pilnym trybie prejudycjalnym przewidzianym w art. 107 § 1 regulaminu postępowania przed Trybunałem.
- 40 Na poparcie tego wniosku sąd ten przywołał względy związane z dobrem małoletnich dzieci. W szczególności wskazał on na ryzyko nieodwracalnej szkody dla relacji rodzic–dziecko oraz dla dobrostanu dzieci z uwagi na separację dzieci od ojca, przedłużającą się z powodu skorzystania przez Rzecznika Praw Dziecka i Prokuratora Generalnego z przysługującego im prawa do uzyskania wstrzymania wykonania orzeczenia zarządzającego ich powrót do Irlandii.
- 41 W pierwszej kolejności należy zauważyć, że niniejsze odesłanie prejudycjalne dotyczy wykładni, w szczególności, przepisów rozporządzenia nr 2201/2003, które zostało przyjęte między innymi na podstawie art. 61 lit. c) WE (obecnie art. 67 TFUE), oraz przepisów rozporządzenia 2019/1111, które zostało przyjęte na podstawie art. 81 ust. 3 TFUE. Akty te wchodzą zatem w zakres tytułu V części trzeciej traktatu FUE, dotyczącego przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości. W związku z tym odesłanie to może podlegać rozpoznaniu w pilnym trybie prejudycjalnym.

- 42 Jeżeli chodzi, w drugiej kolejności, o przesłankę pilnego charakteru, to z postanowienia odsyłającego wynika, że małoletnie dzieci są rozdzielone z ojcem ponad roku i że przedłużanie się tej sytuacji mogłoby poważnie zaszkodzić przyszłym relacjom tych dzieci z ojcem.
- 43 W tych okolicznościach w dniu 26 października 2022 r. druga izba Trybunału postanowiła, na wniosek sędzi sprawozdawcy i po wysłuchaniu rzecznika generalnego, uwzględnić wniosek sądu odsyłającego o rozpoznanie przedłożonego odesłania prejudycjalnego w pilnym trybie prejudycjalnym.

W przedmiocie dopuszczalności wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

- 44 Prokurator Generalny oraz – zasadniczo – M.C. kwestionują dopuszczalność wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym.
- 45 Po pierwsze, zdaniem Prokuratora Generalnego pytanie prejudycjalne jest hipotetyczne i nie jest niezbędne do rozstrzygnięcia sprawy przez sąd odsyłający. Sprawa ta bowiem została już bowiem prawomocnie zakończona i sąd ten nie ma już żadnych uprawnień jurysdykcyjnych w zakresie wstrzymania wykonania prawomocnych orzeczeń zarządzających powrót wydanych w pierwszej i w drugiej instancji, ponieważ wstrzymanie to następuje z mocy prawa.
- 46 Po drugie, Prokurator Generalny twierdzi, że pytanie to jest niedopuszczalne w zakresie, w jakim sąd odsyłający zwraca się o wykładnię rozporządzenia 2019/1111, skoro rozporządzenie to nie ma zastosowania w sprawie *ratione temporis*.
- 47 W pierwszej kolejności należy przypomnieć, że jedynie do sądu krajowego, przed którym zawisł spór w postępowaniu głównym i na którym spoczywa odpowiedzialność za przyszły wyrok, należy ocena – przy uwzględnieniu szczególnych okoliczności konkretnej sprawy – zarówno niezbędności, jak i znaczenia pytań, z którymi zwraca się on do Trybunału. W związku z tym jeśli postawione pytania dotyczą wykładni prawa Unii, Trybunał jest w zasadzie zobowiązany do wydania orzeczenia [wyrok z dnia 24 listopada 2022 r., *Varhoven administrativen sad (Uchylenie zaskarżonego przepisu)*, C-289/21, EU:C:2022:920, pkt 24 i przytoczone tam orzecznictwo].
- 48 Odrzucenie przez Trybunał wniosku sądu krajowego jest możliwe tylko wtedy, gdy jest oczywiste, że wykładnia prawa Unii, o którą wnioskowano, nie ma żadnego związku ze stanem faktycznym lub przedmiotem sporu w postępowaniu głównym, gdy problem jest natury hipotetycznej bądź gdy Trybunał nie dysponuje elementami stanu faktycznego albo prawnego, które są konieczne do udzielenia użytecznej odpowiedzi na pytania, które zostały mu przedstawione [wyrok z dnia 24 listopada 2022 r., *Varhoven administrativen sad (Uchylenie zaskarżonego przepisu)*, C-289/21, EU:C:2022:920, pkt 25 i przytoczone tam orzecznictwo].
- 49 Ponadto należy przypomnieć, że wyrażenie „wydanie wyroku” w rozumieniu art. 267 akapit drugi TFUE obejmuje całe postępowanie prowadzące do wydania orzeczenia przez sąd odsyłający. Wyrażenie to należy interpretować szeroko, tak by uniknąć sytuacji, w której wiele kwestii proceduralnych zostałoby uznanych za niedopuszczalne i nie mogłoby stać się przedmiotem wykładni Trybunału i w której Trybunał nie byłby w stanie dokonać wykładni wszystkich przepisów prawa Unii, które sąd odsyłający jest zobowiązany stosować (wyrok z dnia 21 listopada 2019 r., *Procureur-Generaal bij de Hoge Raad der Nederlanden*, C-678/18, EU:C:2019:998, pkt 25 i przytoczone tam orzecznictwo).

- 50 W tej kwestii z postanowienia odsyłającego i z uwag przedstawionych przez strony na rozprawie wynika, po pierwsze, że T.C. złożył w sądzie odsyłającym wniosek mający na celu uzyskanie wykonania postanowienia z dnia 21 września 2022 r., którym to postanowieniem sąd ten zarządził powrót małoletnich dzieci do Irlandii. Po drugie, na podstawie art. 388¹ kodeksu postępowania cywilnego, w brzmieniu nadanym temu kodeksowi ustawą z 2022 r., wspomniany sąd jest zobowiązany do uwzględnienia żądania wstrzymania tego wykonania, zgłoszonego przez Prokuratora Generalnego i Rzecznika Praw Dziecka.
- 51 W tych okolicznościach, jak wskazał rzecznik generalny w pkt 46 opinii, okazuje się, że do sądu odsyłającego wpłynęły sprzeczne ze sobą żądania wniesione przez T.C. z jednej strony oraz Prokuratora Generalnego i Rzecznika Praw Dziecka z drugiej strony. Żądania te odzwierciedlają istnienie między tymi stronami „sporu”, który dotyczy wykonania orzeczenia zarządzającego powrót z dnia 21 września 2022 r., w przedmiocie którego to sporu sąd ten jest zobowiązany – w ramach owych żądań – do wydania wyroku w rozumieniu art. 267 akapit drugi TFUE.
- 52 Po drugie, jeżeli chodzi o związek między pytaniem prejudycjalnym przedstawionym przez sąd odsyłający a stanem faktycznym lub przedmiotem sporu w postępowaniu głównym, to z postanowienia odsyłającego wyraźnie wynika, że pytanie to ma umożliwić temu sądowi ustalenie, czy przepisy rozporządzeń nr 2201/2003 i 2019/1111 należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie art. 388¹ kodeksu postępowania cywilnego, w brzmieniu nadanym temu kodeksowi ustawą z 2022 r., a jeżeli tak, to czy powinien on odstąpić od stosowania tego artykułu. W ten sposób sąd ten dostatecznie wykazał, że odpowiedź Trybunału na rzezone pytanie jest „niezbędna” w rozumieniu art. 267 akapit drugi TFUE, by mógł on wydać orzeczenie w przedmiocie ewentualnego wstrzymania wykonania orzeczenia zarządzającego powrót.
- 53 W drugiej kolejności – dopuszczalności przedłożonego wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym nie może podważyć argument Prokuratora Generalnego wywodzony z faktu, że rozporządzenie 2019/1111 nie ma zastosowania w niniejszej sprawie *ratione temporis*. Jeżeli bowiem nie jest oczywiste, że wykładnia aktu prawa Unii nie ma żadnego związku ze stanem faktycznym lub z przedmiotem postępowania głównego, zarzut oparty na niemożności zastosowania tego aktu do sprawy w postępowaniu głównym nie odnosi się do dopuszczalności wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, lecz dotyczy istoty przedłożonych Trybunałowi pytań prejudycjalnych (zob. podobnie wyroki: z dnia 13 lipca 2006 r. *Manfredi i in.*, od C-295/04 do C-298/04, EU:C:2006:461, pkt 30; a także z dnia 19 grudnia 2019 r., *Dobersberger*, C-16/18, EU:C:2019:1110, pkt 21).
- 54 W tych okolicznościach wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym jest dopuszczalny.

W przedmiocie pytania prejudycjalnego

- 55 Na wstępie należy zauważyć, że o ile przedstawione pytanie dotyczy zarówno wykładni przepisów rozporządzenia nr 2201/2003, jak i przepisów rozporządzenia 2019/1111, o tyle jedynie pierwsze z tych rozporządzeń ma zastosowanie *ratione temporis* do sporu w postępowaniu głównym. Z art. 100 ust. 2 rozporządzenia 2019/1111 wynika bowiem, że rozporządzenie nr 2201/2003 nadal ma zastosowanie, po wejściu w życie rozporządzenia 2019/1111, do spraw wniesionych przed dniem 1 sierpnia 2022 r. W niniejszej sprawie, jak wskazano w pkt 25 niniejszego wyroku, T.C. złożył swój wniosek do Sądu Okręgowego we Wrocławiu w dniu 18 listopada 2021 r.

- 56 W tym względzie należy zauważyć, że o ile wniosek T.C. mający na celu uzyskanie wykonania orzeczenia zarządzającego powrót z dnia 21 września 2022 r. został złożony po dniu 1 sierpnia 2022 r., o tyle z informacji, którymi dysponuje Trybunał, wynika, że wniosek ten nie tworzy samodzielnego postępowania, lecz stanowi etap postępowania w sprawie powrotu, u którego podstaw leży wniosek T.C. wniesiony w dniu 18 listopada 2021 r. o nakazanie powrotu jego małoletnich dzieci do Irlandii.
- 57 W tych okolicznościach należy stwierdzić, że poprzez swoje pytanie sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 11 ust. 3 rozporządzenia nr 2201/2003 w świetle art. 47 karty praw podstawowych należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie przepisom krajowym przyznającym organom niemającym statusu sądu uprawnienie do uzyskania wstrzymania z mocy prawa, na okres co najmniej dwóch miesięcy, wykonania orzeczenia zarządzającego powrót wydanego na podstawie konwencji haskiej z 1980 r. bez konieczności uzasadnienia żądania tego wstrzymania.
- 58 W tym względzie należy przypomnieć, że art. 11 ust. 3 rozporządzenia 2201/2003, o którego wykładnię wnosi sąd odsyłający, stanowi, że sąd, do którego wniesiono pozew lub wniosek o powrót dziecka w ramach postępowania dotyczącego takiego pozwu lub wniosku, działa szybko, stosując najszybsze procedury przewidziane w prawie krajowym. Sąd ten powinien wydać orzeczenie nie później niż w terminie sześciu tygodni od wszczęcia przed nim postępowania, chyba że nie jest to możliwe na skutek wyjątkowych okoliczności.
- 59 W pierwszej kolejności, zgodnie z utrwalonym orzecznictwem, przy dokonywaniu wykładni przepisu prawa Unii należy brać pod uwagę nie tylko jego brzmienie, lecz także kontekst, w jakim został on umieszczony, oraz cele regulacji, której stanowi on część [wyrok z dnia 28 października 2022 r., Generalstaatsanwaltschaft München (Ekstradycja i zasada ne bis in idem), C-435/22 PPU, EU:C:2022:852, pkt 67].
- 60 Przede wszystkim z brzmienia art. 11 ust. 3 rozporządzenia nr 2201/2003, a w szczególności z użycia terminów „szybko” i „najszybsze” wynika, że w przypadku gdy dziecko zostało bezprawnie uprowadzone lub zatrzymane w państwie członkowskim innym niż to, w którym dziecko bezpośrednio przed bezprawnym uprowadzeniem lub zatrzymaniem miało zwykły pobyt, właściwe sądy państw członkowskich są zobowiązane do wydania orzeczenia zarządzającego powrót danego dziecka w szczególności krótkim i ścisłym terminie. Orzeczenie takie powinno co do zasady zapaść najpóźniej w terminie sześciu tygodni od wniesienia sprawy do tych sądów, z zastosowaniem najszybszych procedur przewidzianych w prawie krajowym. Odstępstwo od tej zasady jest możliwe jedynie w „wyjątkowych okolicznościach”.
- 61 Następnie – wykładnia taka znajduje potwierdzenie w kontekście, w jaki wpisuje się art. 11 ust. 3 rozporządzenia nr 2201/2003, a w szczególności w odpowiednich postanowieniach konwencji haskiej z 1980 r.
- 62 Rozporządzenie nr 2201/2003 uzupełnia bowiem i uściśla, w szczególności w art. 11, postanowienia konwencji haskiej z 1980 r. regulujące procedurę powrotu dzieci bezprawnie uprowadzonych. Artykuły 8–11 tej konwencji i art. 11 tego rozporządzenia stanowią zatem niepodzielną całość normatywną, która ma zastosowanie do procedur powrotu dzieci bezprawnie uprowadzonych w obrębie Unii [zob. podobnie opinia 1/13 (Przystąpienie państw trzecich do konwencji haskiej) z dnia 14 października 2014 r., EU:C:2014:2303, pkt 77, 78].

- 63 Z powodu wzajemnego nakładania się i ścisłego związku między przepisami rzeczzonego rozporządzenia i postanowieniami owej konwencji postanowienia tej konwencji mogą mieć wpływ na znaczenie, zakres i skuteczność zasad rozporządzenia nr 2201/2003 [zob. podobnie opinia 1/13 (Przystąpienie państw trzecich do konwencji haskiej) z dnia 14 października 2014 r., EU:C:2014:2303, pkt 85].
- 64 I tak, po pierwsze, zgodnie z preambułą i art. 1 lit. a) konwencji haskiej z 1980 r. konwencja ta zmierza do celu, jakim jest niezwłoczny powrót danego dziecka do miejsca jego stałego pobytu. Po drugie, art. 2 zdanie drugie tej konwencji zobowiązuje organy umawiających się państw do wykorzystania, w celu rozpatrzenia wniosku o powrót, dostępnych im „sposobów postępowania w nagłych wypadkach”. Po trzecie, zgodnie z art. 11 zdanie pierwsze owej konwencji władze sądowe lub administracyjne każdego umawiającego się państwa powinny podejmować niezwłoczne działania w celu zapewnienia powrotu dziecka. Po czwarte, art. 13 tej samej konwencji ogranicza sytuacje, w których władza sądowa wezwanego umawiającego się państwa nie ma obowiązku zarządzenia powrotu dziecka. W szczególności zgodnie z art. 13 akapit pierwszy zdanie wprowadzające i lit. b) konwencji haskiej z 1980 r. władza ta nie jest zobowiązana do zarządzenia powrotu dziecka, jeżeli osoba, instytucja lub organizacja sprzeciwiająca się wydaniu dziecka wykaże, że istnieje poważne ryzyko, że powrót dziecka naraziłby je na szkodę fizyczną lub psychiczną albo w jakikolwiek inny sposób postawiłby je w sytuacji nie do zniesienia.
- 65 Z całości tych przepisów wynika, że zgodnie z konwencją haską z 1980 r., z jednej strony, gdy dziecko zostało bezprawnie uprowadzone z miejsca stałego pobytu, powrót tego dziecka powinien nastąpić niezwłocznie zgodnie z przewidzianymi w prawie krajowym procedurami stosowanymi w nagłych wypadkach. Z drugiej strony powrót dziecka może nie zostać zarządzony jedynie w wyjątkowych okolicznościach, w szczególności w przypadku poważnego zagrożenia dla tego dziecka.
- 66 Wreszcie cele rozporządzenia nr 2201/2003, a w szczególności jego art. 11 ust. 3, również potwierdzają stwierdzenia zawarte w pkt 60 i 65 niniejszego wyroku.
- 67 I tak, po pierwsze, należy przypomnieć, że rozporządzenie nr 2201/200 to wywodzi się z koncepcji, zgodnie z którą pierwszeństwo powinno mieć dobro dziecka. Rzeczony rozporządzenie ma na celu w szczególności zniechęcanie do uprowadzania dzieci z jednego państwa członkowskiego do drugiego, a w przypadku gdy do takiego uprowadzenia dojdzie – spowodowanie, by powrót dziecka nastąpił niezwłocznie (zob. podobnie wyrok z dnia 11 lipca 2008 r., Rinau, C-195/08 PPU, EU:C:2008:406, pkt 52).
- 68 Po drugie, jak przewiduje motyw 17 rozporządzenia nr 2201/2003, w przypadku bezprawnego uprowadzenia lub zatrzymania dziecka powinno się niezwłocznie zarządzić jego powrót. Sądy państwa członkowskiego, do którego dziecko zostało bezprawnie uprowadzone lub w którym zostało bezprawnie zatrzymane, powinny mieć możliwość sprzeciwienia się jego powrotowi jedynie w szczególnych, należycie uzasadnionych przypadkach.
- 69 Po trzecie, z orzecznictwa Trybunału wynika, że jednym z celów art. 11 tego rozporządzenia jest przywrócenie status quo ante, to znaczy sytuacji, która istniała przed bezprawnym uprowadzeniem lub zatrzymaniem dziecka (zob. podobnie wyrok z dnia 8 czerwca 2017 r., OL, C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, pkt 61).

- 70 Po czwarte, Trybunał orzekł już, że procedura dotycząca powrotu jest ze swej natury procedurą przyspieszoną, ponieważ ma ona zapewnić szybki powrót dziecka, jak wynika to z preambuły konwencji haskiej z 1980 r. i z motywu 17 rozporządzenia nr 2201/2003 (zob. podobnie wyrok z dnia 8 czerwca 2017 r., OL, C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, pkt 57).
- 71 Z wykładni językowej, systemowej i celowościowej art. 11 ust. 3 rozporządzenia nr 2201/2003 wynika zatem, że z jednej strony przepis ten nakłada na sąd państwa członkowskiego, do którego wpłynął pozew lub wniosek o powrót dziecka bezprawnie uprowadzonego z miejsca jego zwykłego pobytu, obowiązek wydania rozstrzygnięcia w przedmiocie tego pozwu lub wniosku zasadniczo najpóźniej w terminie sześciu tygodni od ich wniesienia, przy zastosowaniu najszybszych procedur przewidzianych w prawie krajowym, a z drugiej strony zarządzenia powrotu dziecka bezprawnie uprowadzonego można odmówić jedynie w konkretnych i wyjątkowych, należycie uzasadnionych wypadkach.
- 72 Prawdą jest, że obowiązki wynikające z tego art. 11 ust. 3 dotyczą procedury wydawania orzeczenia zarządzającego powrót. Należy jednak stwierdzić, podobnie jak uczynił to rzecznik generalny w pkt 59 opinii, że wymóg skuteczności i szybkości, który obowiązuje przy wydawaniu orzeczenia zarządzającego powrót, wiąże organy krajowe również w ramach wykonywania takiego orzeczenia. Wspomniany art. 11 ust. 3 zostałby bowiem pozbawiony skuteczności (*effet utile*), gdyby prawo krajowe pozwalało na wstrzymanie wykonania prawomocnego orzeczenia zarządzającego powrót dziecka.
- 73 Tymczasem zgodnie z orzecznictwem Trybunału stosowanie krajowych przepisów prawa materialnego i procesowego nie może naruszać skuteczności (*effet utile*) rozporządzenia nr 2201/2003 (zob. podobnie wyrok z dnia 11 lipca 2008 r., Rinau, C-195/08 PPU, EU:C:2008:406, pkt 82).
- 74 Należy jeszcze zauważyć, że formułując obowiązki mające na celu wydanie, a tym samym wykonanie w jak najkrótszym terminie orzeczenia umożliwiającego niezwłoczny powrót dziecka do miejsca zwykłego pobytu w następstwie bezprawnego uprowadzenia, rozporządzenie nr 2201/2003 zmierza, jak wynika z jego motywu 33, do zapewnienia przestrzegania praw podstawowych zagwarantowanych w karcie praw podstawowych, a w szczególności praw podstawowych dziecka określonych w art. 24 karty praw podstawowych.
- 75 W tym względzie należy zauważyć, że w art. 7 karty praw podstawowych zapisano prawo do poszanowania życia prywatnego lub rodzinnego, a artykuł ten należy odczytywać w związku z obowiązkiem uwzględnienia najlepszego interesu dziecka, uznanego w jej art. 24. Należy zatem wziąć pod uwagę wyrażoną w art. 24 ust. 3 karty praw podstawowych konieczność utrzymywania przez dziecko stałego, osobistego związku i bezpośredniego kontaktu z obojgiem rodziców [zob. podobnie wyrok z dnia 17 listopada 2022 r., Belgische Staat (Małoletni uchodźca pozostający w związku małżeńskim), C-230/21, EU:C:2022:887, pkt 48).
- 76 Ponadto z art. 52 ust. 3 karty praw podstawowych wynika, że w zakresie, w jakim zawiera ona prawa, które odpowiadają prawom zagwarantowanym w europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, podpisanej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. (zwanej dalej „EKPC”), ich znaczenie i zakres są takie same jak znaczenie i zakres praw przyznanych przez tę konwencję. W art. 53 karty dodano w tym względzie, że żadne z jej postanowień nie będzie interpretowane jako ograniczające lub naruszające, w zakresie stosowania prawa Unii, prawa

uznane w szczególności przez EKPC [zob. podobnie wyrok z dnia 8 grudnia 2022 r., CJ (Decyzja o odroczeniu przekazania w związku z postępowaniem karnym), C-492/22 PPU, EU:C:2022:964, pkt 79 i przytoczone tam orzecznictwo).

- 77 Tak więc w odniesieniu do art. 8 EKPC, który odpowiada art. 7 karty praw podstawowych (zob. podobnie wyrok z dnia 8 grudnia 2022 r., Orde van Vlaamse Balies i in., C-694/20, EU:C:2022:963, pkt 25), Europejski Trybunał Praw Człowieka orzekł, że w sprawach dotyczących orzeczeń wydanych na podstawie konwencji haskiej z 1980 r. odpowiedni charakter środka należy oceniać w szczególności przez pryzmat szybkości jego wykonania. Tego rodzaju sprawy wymagają pilnego rozpoznania, ponieważ upływ czasu może mieć nieodwracalne konsekwencje dla relacji pomiędzy dziećmi a rodzicem, który z nimi nie mieszka. Opóźnienia w postępowaniu mogą same w sobie pozwolić na stwierdzenie, że władze nie zastosowały się do pozytywnych zobowiązań ciążących na nich na mocy EKPC (zob. podobnie wyrok ETPC z dnia 28 kwietnia 2015 r. w sprawie Ferrari przeciwko Rumunii, CE:ECHR:2015:0428JUD000171410, § 49).
- 78 W drugiej kolejności – to właśnie w świetle wykładni art. 11 ust. 3 rozporządzenia nr 2201/2003 przyjętej w poprzednich punktach niniejszego wyroku należy ustalić, czy przepis ten stoi na przeszkodzie przepisom krajowym takim jak opisane w pkt 57 niniejszego wyroku.
- 79 Jak wynika z informacji udzielonych Trybunałowi, na podstawie tych przepisów wykonanie postanowienia w przedmiocie powrotu jest wstrzymane z mocy prawa, gdy jeden z uprawnionych do tego organów zgłosi Sądowi Apelacyjnemu w Warszawie takie żądanie w terminie nieprzekraczającym dwóch tygodni od dnia uprawomocnienia się tego postanowienia.
- 80 Ponadto jeżeli po zgłoszeniu tego żądania organ ten wniesie do Sądu Najwyższego skargę kasacyjną na wspomniane postanowienie, wstrzymanie jego wykonania przedłuża się z mocy prawa do czasu zakończenia postępowania kasacyjnego przed tym sądem.
- 81 I tak, po pierwsze, zgłoszenie wspomnianego żądania skutkuje wstrzymaniem na okres co najmniej dwóch miesięcy wykonania orzeczenia zarządzającego powrót dziecka do miejsca jego zwykłego pobytu, mimo że postanowienie to stało się prawomocne. Powrót ten może zostać wstrzymany na znacznie dłuższy okres, w sytuacji gdy uprawnione organy zdecydują się na wniesienie skargi kasacyjnej od tego postanowienia. Zważywszy na wymogi szybkości leżące u podstaw art. 11 ust. 3 rozporządzenia nr 2201/2003, zgłoszenie takiego żądania – w zakresie, w jakim skutkuje ono wstrzymaniem z mocy prawa wykonania takiego orzeczenia zarządzającego powrót – może zatem pozbawić ten przepis skuteczności (effet utile). Ponadto wspomniane organy mogłyby ponownie uzyskać wstrzymanie wykonania orzeczenia zarządzającego powrót na podstawie art. 388³ kodeksu postępowania cywilnego, wprowadzonego do niego ustawą z 2022 r., wnosząc skargę nadzwyczajną na podstawie tego artykułu.
- 82 W tym względzie należy stwierdzić, że wstrzymanie na okres dwóch miesięcy wykonania prawomocnego orzeczenia zarządzającego powrót samo w sobie przekracza termin, w którym zgodnie ze wspomnianym przepisem rozporządzenia nr 2201/2003 orzeczenie to powinno zostać wydane.
- 83 Po drugie, z informacji, którymi dysponuje Trybunał, wynika, że wykonanie orzeczenia zarządzającego powrót zostaje wstrzymane z mocy prawa na zwykłe żądanie uprawnionych organów. Organy te, które nie mają zresztą statusu sądu, nie mają obowiązku uzasadnienia swojego żądania, a Sąd Apelacyjny w Warszawie jest zobowiązany do jego uwzględnienia bez możliwości przeprowadzenia kontroli sądowej w tym zakresie. W związku z tym nie wydaje się,

aby przepisy rozpatrywane w postępowaniu głównym mogły zagwarantować, by – jak przypomniano w pkt 71 niniejszego wyroku – powrót dziecka do miejsca jego zwykłego pobytu mógł zostać wstrzymany jedynie w konkretnych i wyjątkowych przypadkach, a w każdym razie nie zapewniają, by takie wstrzymanie było należycie uzasadnione.

- 84 Ponadto zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału art. 47 karty praw podstawowych stoi na przeszkodzie temu, by organ publiczny mógł uniemożliwić wykonanie orzeczenia sądowego, ponieważ ustanowione w tym postanowieniu prawo do skutecznego środka prawnego byłoby iluzoryczne, gdyby porządek prawny państwa członkowskiego dopuszczał możliwość, by prawomocne i wiążące orzeczenie sądu pozostawało bezskuteczne ze szkodą dla strony (zob. podobnie wyroki: z dnia 30 czerwca 2016 r., Toma i Biroul Executorului Judecătoresc Horațiu-Vasile Cruduleci, C-205/15, EU:C:2016:499, pkt 43 i przytoczone tam orzecznictwo; z dnia 29 lipca 2019 r., Torubarov, C-556/17, EU:C:2019:626, pkt 72, 73; a także z dnia 19 grudnia 2019 r., Deutsche Umwelthilfe, C752/18, EU:C:2019:1114, pkt 36).
- 85 W świetle powyższych rozważań należy stwierdzić, że przepisy krajowe takie jak opisane w pkt 57 niniejszego wyroku mogą naruszać skuteczność (effet utile) art. 11 ust. 3 rozporządzenia nr 2201/2003.
- 86 Wniosku tego nie może podważyć argument rządu polskiego, zgodnie z którym w istocie takie przepisy są niezbędne, by umożliwić uprawnionym organom wniesienie skargi kasacyjnej do Sądu Najwyższego i uniknąć w ten sposób doznania przez dzieci nieodwracalnej szkody wynikającej z wykonalności prawomocnego orzeczenia zarządzającego powrót, w przypadku gdyby doszło do jego uchylenia przez ten sąd.
- 87 Jak bowiem wyjaśnia sąd odsyłający, po pierwsze, zanim ustawą z 2022 r. wprowadzono do kodeksu postępowania cywilnego art. 388¹, art. 388 tego kodeksu przewidywał już mechanizm umożliwiający Sądowi Apelacyjnemu w Warszawie wstrzymanie wykonania prawomocnego orzeczenia zarządzającego powrót, w stosownym wypadku na wniosek jednego z uprawnionych organów, gdyby sąd ten uznał że w razie powrotu dane dziecko mogłoby być narażone na poważne ryzyko szkody fizycznej lub psychicznej.
- 88 Po drugie, z orzecznictwa Trybunału wynika, że ochrona sądowa tego dziecka przed takim ryzykiem jest co do zasady już zapewniona poprzez istnienie środka zaskarżenia do jednej instancji sądowej [zob. podobnie wyrok z dnia 26 września 2018 r., Belastingdienst/Toeslagen (Skutek zawieszający apelacji), C-175/17, EU:C:2018:776 pkt 34], i to nawet wówczas, gdy podnoszone jest istnienie poważnego ryzyka w rozumieniu art. 13 akapit pierwszy lit. b) konwencji haskiej z 1980 r.
- 89 W konsekwencji, jak wynika z pkt 82–84 opinii rzecznika generalnego, z art. 11 ust. 3 rozporządzenia nr 2201/2003 w świetle art. 24 i 47 karty nie wynika, że prawo Unii nakłada na państwa członkowskie obowiązek ustanowienia dodatkowej instancji sądowej w odniesieniu do orzeczenia zarządzającego powrót, jeżeli orzeczenie to zostało wydane w ramach procedury przewidującej już dwie instancje sądowe, a procedura ta pozwala na uwzględnienie istnienia ryzyka w razie powrotu danego dziecka. A fortiori prawo to nie pozwala państwom członkowskim na nadanie środkom zaskarżenia wniesionym od takiego orzeczenia skutku wstrzymującego z mocy prawa, przeciwnie do tego, co zdaje się przewidywać art. 388¹ § 3 kodeksu postępowania cywilnego, w brzmieniu nadanym temu kodeksowi ustawą z 2022 r.

- 90 W trzeciej i ostatniej kolejności, jeżeli chodzi o konsekwencje wniosku zawartego w pkt 85 niniejszego wyroku, należy przypomnieć, że zasada pierwszeństwa wymaga od sądu krajowego, do którego kompetencji należy stosowanie przepisów prawa Unii, by zapewnił pełną skuteczność wymogów tego prawa w zawisłym przed nim sporze, odstępując w razie potrzeby od stosowania, z mocy własnych uprawnień, wszelkich uregulowań lub praktyk krajowych, także późniejszych, które są sprzeczne z bezpośrednio skutecznym przepisem prawa Unii, bez konieczności żądania uprzedniego zniesienia tych uregulowań lub praktyk w drodze ustawodawczej lub w jakimkolwiek innym trybie konstytucyjnym [zob. podobnie wyrok z dnia 22 lutego 2022 r., RS (Skutki wyroków sądu konstytucyjnego), C-430/21, EU:C:2022:99, pkt 53].
- 91 W tym względzie należy przypomnieć, że zgodnie z art. 288 akapit drugi TFUE rozporządzenie ma zasięg ogólny i jest bezpośrednio stosowane we wszystkich państwach członkowskich. Tym samym ze względu na swą naturę i funkcję w systemie źródeł prawa Unii może ono przyznawać jednostkom prawa, które sądy krajowe zobowiązane są chronić (zob. podobnie wyrok z dnia 17 września 2002 r., Muñoz i Superior Fruiticola, C-253/00, EU:C:2002:497, pkt 27).
- 92 W niniejszej sprawie należy zauważyć, że art. 11 ust. 3 rozporządzenia nr 2201/2003 nakłada na państwa członkowskie jasny i precyzyjny obowiązek osiągnięcia rezultatu, który nie jest obwarowany żadnym warunkiem w odniesieniu do wymogu szybkości, któremu podlegają postępowania mające za przedmiot wydanie orzeczenia zarządzającego powrót w rozumieniu konwencji haskiej z 1980 r. Sąd odsyłający będzie zatem zobowiązany do zagwarantowania, w ramach swoich kompetencji, pełnej skuteczności tego przepisu prawa Unii poprzez odstąpienie w razie potrzeby od stosowania przepisów krajowych zagrażających osiągnięciu jego skuteczności (effet utile).
- 93 Na podstawie ogółu powyższych względów na przedłożone Trybunałowi pytanie należy udzielić następującej odpowiedzi: art. 11 ust. 3 rozporządzenia nr 2201/2003 w świetle art. 47 karty praw podstawowych należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie przepisom krajowym przyznającym organom niemającym statusu sądu uprawnienie do uzyskania wstrzymania z mocy prawa, na okres co najmniej dwóch miesięcy, wykonania orzeczenia zarządzającego powrót wydanego na podstawie konwencji haskiej z 1980 r. bez konieczności uzasadnienia żądania tego wstrzymania.

W przedmiocie kosztów

- 94 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (trzecia izba) orzeka, co następuje:

Artykuł 11 ust. 3 rozporządzenia Rady (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. dotyczącego jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1347/2000, w świetle art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej,

należy interpretować w ten sposób, że

stoi on na przeszkodzie przepisom krajowym przyznającym organom niemającym statusu sądu uprawnienie do uzyskania wstrzymania z mocy prawa, na okres co najmniej dwóch miesięcy, wykonania orzeczenia zarządzającego powrót wydanego na podstawie Konwencji dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę, sporządzonej w Hadze dnia 25 października 1980 r., bez konieczności uzasadnienia żądania tego wstrzymania.

Jürimäe

Safjan

Piçarra

Jääskinen

Gavalec

Wyrok ogłoszono na posiedzeniu jawnym w Luksemburgu w dniu 16 lutego 2023 r.

Sekretarz

A. Calot Escobar

Prezes izby

K. Jürimäe